

Morálka ako zdieľaná identita

Adam Greif
Univerzita Komenského
adam.greif@uniba.sk

(Nič)

Afekt

Rozum

Normativita je o smerovaní a vedení (konania, presvedčenia).

Dôvod je úvaha alebo fakt, ktoré hovoria v prospech nejakého činu.

Dôvodová koncepcia normativity tvrdí, že dôvod je elementárny normatívny pojem. Všetka normatívna reč sa dá preložiť do reči o dôvodoch. Dôvody, ktoré máme, určujú, čo je pre nás dobré a čo by sme mali robiť.

Príklady

- Je pre mňa **dobré** športovať. = Mám rozhodujúce egoistické dôvody športovať.
- Je **nemorálne** mať jadrové zbrane. = Máme rozhodujúce morálne dôvody nevlastniť jadrové zbrane.

Internalizmus (I) tvrdí, že všetky dôvody, ktoré máme, sú založené na našom internom stave.

Relevantné interné stavy:

- túžby
- ciele
- emócie
- veci, na ktorých nám záleží
- inklinácie
- presvedčenia

Príklady I koncepcií

- **D** je pre nás dôvodom pre konanie **K** práve vtedy, keď **D** ukazuje, že konanie **K** by mohlo naplniť našu túžbu **T**. (Hume)
- **D** je pre nás dôvodom pre konanie **K** práve vtedy, keď **D** ukazuje, že konanie **K** by mohlo naplniť náš cieľ **C**. (Markovits)

Egoistické dôvody sú všetky normatívne dôvody, založené na internom stave individua.

Centrálny problém I vyvstáva z faktu, že naša psychológia je kontingentná.

Prípad

Predstavme si človeka, ktorý nemá žiadnu túžbu ani cieľ, ktorý by sa týkal druhých ľudí. Žiadna slušnosť, empatia, či iná starosť o druhého. Predstavme si, že tento človek vraždí druhých ľudí pre vlastné potešenie.

Súd I

1. Vrah nemá žiaden dôvod nevraždiť.
2. Vrah nemá žiadnu morálnu povinnosť nevraždiť.
3. Vrah nie je vinný ani trestuhodný za to, že vraždí.

Predpokladajme I a **dôvodovú koncepciu normativity**.

Rozlíšme **objektívnu** a **subjektívnu** identitu (ja).

Máme **ja**. Máme ja okrem iného preto, lebo máme **pocit** ja.

Vieme, že máme pocit ja, lebo ho môžeme **stratiť**.

Karl Deisseroth:

„... [P]ri prebudení mala vždy pocit rozpleteného momentu, v ktorom chýbala realita aj ja, no potom zažívala postupnú rekonštrukciu, opätovné splietanie. Krátke lokálne vlákna – miesta, cieľa, ľudí, vecí na ktorých záleží, harmonogramu, súčasných prívlastkov – sa prepájali a tvorili dlhé vlákna identity, trajektórie, ja. Odkiaľ tieto informácie prichádzajú a kam idú, keď sa ja v tých minútach splieta naspäť? Ak by bol tento proces narušený, výsledkom by bolo neúplne utvorené ja – a jej vlastné činy by sa jej zdali odpojené a cudzie.“

Ja je „zodpovedné za úmyselné, plánované a zámerné konanie individua.“

(Handbook of Self and Identity, 2012)

„... **ja** umožňuje aspoň príležitostne uniknúť vplyvu nášho prostredia, našej histórie a interného stavu a konať autonómnym, seba-usmerňujúcim spôsobom.“

Identifikácia

Ja má časti: stotožňujeme sa s našimi telami aj myslami.

Rozšírená identifikácia

Podľa teórie seba-kategorizácie je možné, aby sa „členovia skupiny považovali skôr za exempláre skupiny, než za unikátne individua.“

Teória tvrdí, že „reprezentácie seba a vlastného úzkeho okruhu sú neoddeliteľne spojené.“

„Odlišné oblasti mediálneho prefrontálneho kortexu (mPFC) sú aktivované, keď majú jednotlivci uvažovať o názoroch, záujmoch a averziách členov skupiny, ktorej politické názory sú podobné verzus odlišné od vlastných. Presnejšie, v prípadoch, keď sa dá predpokladať podobnosť medzi ja a skupinou, tak úvahy o názoroch cieľovej skupiny zapájali oblasť ventrálneho mPFC, ktorá je asociovaná so seba-referenčným myslením.“

Vieme sa stotožňovať s našimi blízkymi, naším rodom, národom, inštitúciou, fiktívnymi skupinami i neživými objektmi (napr. značkou automobilu).

Takáto rozšírená identifikácia sa deje z veľkej časti nevedome, automaticky a je mimo vedomej kontroly.

Stotožňujeme sa aj s (fyzicky) neexistujúcimi vecami.

Stotožňovanie sa nie je viazané priamou, zmyslovou skúsenosťou, ale môže sa uskutočňovať na základne uplatnenia pojmu.

Ja nie je nevyhnutné pre existenciu emócií, motivácie a konania. Zvieratá bez **ja** majú emócie, motivácie a konajú. **Ja** nie je nevyhnutné pre to, aby bytosť mala egoistické dôvody.

Ja je nevyhnutné pre **dlhodobé plánovanie, oddialené uspokojenie** a pre niektoré emócie: **hanbu, pýchu a vinu**.

Ja rozširuje rozsah našich možných motivácií a činov. Hrá rolu v motivácií i morálnej motivácii, ale (asi) nemotivuje samé o sebe.

Keďže **ja** nemotivuje samé o sebe, tak len využíva existujúce motivačné zdroje v nás (túžby, ciele, emócie, atď.) a usmerňuje ich k novým cieľom a činom.

Robert Sapolsky:

„...oddalujeme uspokojenie po šialene dlhú dobu. Žiadna sviňa neobmedzuje svoj prísun kalórií, aby budúce leto vyzerala lepšie v plavkách. Žiadna myš neštuduje usilovne, aby mala dobré SAT skóre, aby sa dostala na dobrú odbornú školu, aby sa dostala na dobrú univerzitu, aby dostala dobrú prácu a aby sa dostala do dobrého domova dôchodcov.“

Výkon ja (vôľa) je ako **sval** – vyčerpáva sa používaním. Keď je vôľa vyčerpaná, stávame sa menej pro-sociálnymi – menej pomáhame, viac klameme, sme menej ústretoví. Telesne je to spojené so zníženou hladinou **krvného cukru**.

Bezmedzné Ja: Ja nemá hranice.

Explodované Ja: Stotožňujeme sa univerzálne.

Rozlišujme **ego** a **vyššie ja**.

- **Ego alebo individuálne ja** je konvenčne chápané individuum, oddelené od zvyšku sveta.
- **Vyššie ja** je explodované ja.

Zápis:

„Ja nie som vami, ale ja^v som vami.“

Reverend L. R. (Veľkopiatočkový experiment):

„Vnútorne vedomie a pocity, ktoré som mal počas tej drogovej skúsenosti, spočívali vo vytrácaní sa vonkajšieho sveta a vzťahov, a potom prišiel náhly pocit jedinečnosti, jednoty. A zvyšok bežného, bdélého vedomia je vlastne... ilúziou. Nie je skutočné a akýmsi spôsobom je táto vnútorná, jadrová skúsenosť jednoty viac skutočná a autentická než normálne vedomie.“

Zdieľaná identita je tá časť môjho ja^v, ktorá obsahuje iné ja, iné bytosti a iné subjekty vedomia (teda, bytosti, ktoré majú egoistické dôvody).

Privlastnenie: Vzhľadom na to, že sa stotožňujem^v s inými bytosťami a vnímam ich ako súčasť svojho ja^v, tak si privlastňujem ich egoistické dôvody.

Ich egoistické dôvody sú moje^v morálne dôvody, lebo ja^v som nimi.

Keď ublížim tebe, ublížim sebe^v.

Keď pomôžem tebe, pomôžem sebe^v.

Zároveň, iní ľudia s vyšším ja sa stotožňujú so mnou...

Vo výsledku, *všetky bytosti s ja^v majú dôvody starať sa o dobro každej bytosti.*

Morálne dobro je dobro každého. **Morálny uhol pohľadu** je uhol pohľadu vyššieho ja.

David Hume:

„Keď niekto označí druhého za svojho *nepriateľa*, *protivníka*, alebo *soka*, tak chápeme, že hovorí jazykom sebalásky a vyjadruje pocity, ktoré sú mu vlastné a ktoré vyvstávajú z jeho špecifickej situácie. No ak označí kohokoľvek prívlastkom *necnostný*, *ohavný*, alebo *zvrátený*, tak hovorí iným jazykom a vyjadruje také pocity, pri ktorých očakáva, že jeho poslucháči ich budú zdieľať. A teda, musí opustiť svoju súkromnú a osobitú situáciu a musí si zvoliť uhol pohľadu, ktorý je spoločný všetkým; musí pohnúť nejakým univerzálnym princípom ľudského rámca a ***dotknúť sa struny, ktorá v celom ľudstve vyvoláva súzvuk.***“

Morálka je rezonancia zdieľaných identít.

Morálne princípy správania sú založené na rozšírenej, univerzálnej identifikácii.

Morálka, založená na bezmedznom ja, **je duchovná.**

A tiež **naturálna.**

Manažujte svoj krvný cukor!

